

<https://doi.org/10.31874/2520-6702-2018-5-1-62-71>

УДК 378.4

Власова Інна

**Автономія закладів вищої освіти:
аналіз ключових європейських і міжнародних документів**

Анотація

Академічна свобода, інституційна автономія та повага до верховенства закону у відносинах між державними органами, закладами вищої освіти та студентами є необхідними для демократичних суспільств і розглядаються як фундаментальні цінності Європейського простору вищої освіти. Уряди європейських країн визнають університетську автономію як передумову успішного розвитку вищої освіти. Європейська Комісія відзначає як пріоритет створення нових рамок для університетів, що характеризуються підвищеним рівнем автономії та підзвітності. Рада Європейського Союзу підтверджує цей підхід і встановлює прямий взаємозв'язок між автономією та здатністю університетів відповідати очікуванням суспільства. Міжнародні експерти підкреслюють безпосередній зв'язок між інституційною спроможністю закладів вищої освіти, здатністю до ідентифікації, визначення та розбудови власного інституційного профілю та автономією університетів.

З'ясовано сутність і значення автономії у сфері вищої освіти. Показано, що автономія закладів вищої освіти відіграє важливу роль у стратегічних позиціях і деклараціях на європейському і загальносвітовому рівні, що підтверджено відповідними документами. З'ясовано складові автономії університетів (інституційної), а саме академічна, фінансова, організаційна та кадрова автономія. Проаналізовано рівень університетської автономії в країнах Європи на основі аналізу її складових. Встановлено, що університети є найбільш незалежними щодо вирішення питань кадрової, академічної, організаційної та фінансової автономії. Україна займає позицію майже в кінці «середнього низького» кластеру систем, що засвідчує існування сфер, в яких автономія є обмеженою.

Ключові слова: автономія закладів вищої освіти; академічна свобода; організаційна, фінансова, кадрова, академічна автономія.

Вступ

Наразі відбувається реформування, перегляд або реструктуризація національних систем вищої освіти. В основі цих реформ перебувають глибокі зміни в цілях і завданнях вищої освіти, що пов'язують із забезпеченням економічної самостійності закладів вищої освіти. Відтак, нагальною є необхідність адаптації закладів вищої освіти до навколишньої дійсності. Роль університетів полягає у тому, щоб служити суспільству загалом, його культурному, соціальному та економічному майбутньому (The Politics of European University Identity, 2006).

Автори дослідження «Engaging in the Modernisation Agenda for European Higher Education» (Benneworth P., H. de Boer, 2011) підкреслюють безпосередній зв'язок між інституційною спроможністю закладів вищої освіти, здатністю до ідентифікації, визначення та розбудови власного інституційного профілю та автономією університетів (Benneworth P., H. de Boer, 2011 : 7):

- «Інституції повинні невідступно слідувати досконалості рухатися відповідно до своєї місії та стратегічних пріоритетів, для чого інституційна автономія є передумовою».

- «У набутті закладами вищої освіти більшої автономії політичне очікування полягає у тому, що університети будуть використовувати цей розширений простір для того, щоб

розробляти особливі пріоритети, які вирізняють їх один від одного. ... розрізнення інституційних профілів надасть можливість заклади вищої освіти ідентифікувати та розбудувати специфічні інституційні переваги, спеціалізації та напрями»).

Проблема забезпечення університетської автономії є однією з найбільш складних проблем, з якою стикалися університети, вчені, органи управління освітою на всіх рівнях. Уряди, університетський сектор і Європейська Комісія визнали, що зростаюча автономія університетів є важливим кроком у напрямку модернізації вищої освіти в XXI столітті (Автономія університетів України: аналіз і план дій).

Незважаючи на зростаючу кількість публікацій, присвячених автономії університетів (Вітренко Ю. та ін., 2017; Луговий В. та ін., 2014; Калашнікова С., 2016; Estermann, T., Nokkala, T., Steinel, M., 2011), дискусійними є питання системного розгляду автономії закладів вищої освіти в контексті загальноєвропейських і світових тенденцій.

Мета статті – з'ясувати сутність і значення автономії у сфері вищої освіти; порівняти рівень університетської автономії в Україні та країнах Європейського Союзу на основі аналізу її складових.

Методи дослідження

Для виконання поставлених завдань використано метод аналізу нормативних, стратегічних та аналітичних документів.

Результати дослідження

Автономія закладів вищої освіти відіграє важливу роль у стратегічних позиціях і деклараціях на загальносвітовому і європейському рівні.

Зокрема, у Декларації про академічну свободу та автономію закладів вищої освіти (м. Ліма, 6-10 вересня 1988 р.) зазначено, що «автономія означає незалежність закладів вищої освіти від держави та інших суспільних сил у прийнятті рішень щодо їхнього внутрішнього управління, фінансів, адміністрації, а також у визначенні політики у сфері освіти, науково-дослідної роботи, підвищення рівня знань й навичок та інших супутніх видів діяльності» (The Declaration, 1988 : 3).

Спостерігаємо поєднання понять «автономії і підзвітності» у Саламанській декларації 2001 р., де зазначено, що: «Європейські заклади вищої освіти прийняли виклик функціонування в конкурентному середовищі всередині країни, в Європі й у світі, але для цього вони потребують необхідної організаційної свободи, не дуже жорстких допоміжних рамкових програм і достатнього фінансування; в іншому випадку заклади вищої освіти будуть поставлені у невигідне становище відносно потенційних партнерів і конкурентів. Динаміка, необхідна для завершення формування Європейського простору вищої освіти, не буде реалізована або призведе до нечесної конкуренції, якщо збережеться надмірне регулювання та суворий адміністративний і фінансовий контроль вищої освіти в багатьох країнах» (Salamanca Convention, 2001 : 7).

У Гразькій декларації 2003 р. зазначається, що: «Уряди мають розширити повноваження установ і зміцнити необхідну їм автономію, забезпечуючи стабільне правове та фінансове середовище. Університети приймають на себе відповідальність за звітність і реалізацію реформи у тісній співпраці зі студентами та зацікавленими сторонами, підвищуючи якість діяльності установи та стратегічний управлінський потенціал» (Graz Declaration, 2003 : 7).

У Лісабонській декларації визначено, що «автономія передбачає контроль основних активів, таких як майно та персонал, а також готовність бути підзвітним як внутрішній університетській спільноті (співробітникам і студентам) так і суспільству загалом. Автономія

має базуватися на адекватному державному фінансуванні та сприяти стратегічному управлінню державними та приватними доходами й ендаументами (від філантропів, компаній, випускників та студентів) безпосередньо університетами» (Lisbon Declaration, 2007 : 2). Виокремлено академічну автономію (навчальні плани, програми та дослідження), фінансову автономію (бюджетне планування), організаційну автономію (структуру університету) і кадрову автономію (відповідальність за наймання на роботу, виплату заробітної плати та просування по службі).

Учасники Всесвітньої конференції UNESCO «Вища освіта в XXI столітті: підходи і практичні заходи» (Париж, 5-9 жовтня 1998 р.) прийняли документ під назвою «Всесвітня декларація про вищу освіту для XXI ст.: підходи та практичні заходи» (World Declaration, 1998), де у ст. 2 «Етична роль, автономія, відповідальність і прогнозування» зазначено, що «відповідно до Рекомендації про статус викладачів закладів вищої освіти, що прийнята Генеральною конференцією UNESCO в листопаді 1997 року, заклади вищої освіти, їх співробітники і студенти повинні користуватися повною академічною свободою і автономією, під якими розуміють комплекс прав і обов'язків, що є повністю відповідальними і підзвітними перед суспільством» (World Declaration, 1998 : 22). Ст. 13 «Удосконалення управління та фінансування у сфері вищої освіти» даного документу передбачає, що «закладам вищої освіти має бути надана автономія у їхніх внутрішніх справах, але така автономія повинна супроводжуватися чіткою та прозорою підзвітністю уряду, парламентам, студентам і суспільству в цілому» (World Declaration, 1998 : 27).

Значну роботу щодо з'ясування сутності університетської автономії здійснила та здійснює European University Association. Зокрема, починаючи з дослідження «University Autonomy in Europe» (Автономія університетів Європи) (Estermann & Nokkala 2009), Асоціація почала моніторити дані про інституційну автономію з метою забезпечити можливість спеціалістам-практикам з університетів і керівним органам більш ефективно порівнювати рівні університетської автономії у країнах Європи. Система показників автономії є ще одним кроком у цьому процесі завдяки опису поточного стану справ щодо університетської автономії та ранжуванню і рейтингу систем вищої освіти відповідно до їхнього ступеня автономії. З розвитком методології, що вимірює й оцінює різні рівні інституційної автономії в системах вищої освіти країн Європи, цей проект є новим етапом розгляду проблеми. Він спрямований на залучення всіх зацікавлених сторін у більш поглиблене обговорення автономії, сприяючи покращенню систем вищої освіти. Експерти Асоціації розглядають автономію з інституційної точки зору, залучаючи до дослідження університетський сектор, що переважно представлений національними асоціаціями ректорів країн Європи.

У Празькій декларації представлено десять чинників успіху для європейських університетів в наступному десятилітті, серед яких виокремлено й автономію закладу вищої освіти: «Університети повинні зміцнити автономію, щоб краще служити суспільству та, зокрема, щоб забезпечити сприятливі нормативні рамки, що дозволяють керівництву університетів ефективно проектувати внутрішні структури, обирати та навчати персонал, формувати академічні програми та використовувати фінансові ресурси відповідно до своєї особливої інституційної місії та профілю» (Prague Declaration, 2009 : 24).

Європейська Комісія і значна кількість європейських урядів визнали необхідність університетської автономії. У Комюніке «Delivering on the modernisation agenda for universities: education, research and innovation» (Модернізація порядку денного для університетів: освіта, дослідження й інновації) (травень 2006 р.) Європейська Комісія відзначає як пріоритет створення нових рамок для університетів, що характеризуються підвищеним рівнем автономії та підзвітності (European Commission, 2006) та встановлює прямий взаємозв'язок між

автономією і здатністю університетів відповідати очікуванням суспільства (European Commission, 2007).

У Паризькому комюніке зазначається: «академічна свобода і добросовісність, інституційна автономія, участь студентів і працівників у врядуванні вищої освіти та громадська відповідальність вищої освіти й за вищу освіту становлять основу Європейського простору вищої освіти» (Paris Communiqué, 2018 : 1).

У звіті із запровадження Болонського процесу «The European Higher Education Area in 2018: Bologna Process Implementation Report» (Європейський простір вищої освіти в 2018 р.: Звіт про імплементацію Болонського процесу) зазначено, що «академічна свобода, інституційна автономія та повага до верховенства закону у відносинах між державними органами, закладами вищої освіти та студентами є необхідними для демократичних суспільств і розглядаються як фундаментальні цінності Європейського простору вищої освіти» (Bologna Process Implementation Report, 2018 : 41).

Рекомендація UNESCO про статус викладачів вищої освіти (UNESCO, 1997) містить наступне визначення інституційної автономії:

- «Інституційна автономія – це ступінь самоврядування, що є необхідним для ефективного прийняття рішень закладами вищої освіти щодо їх академічної роботи, стандартів, управління і пов'язаної з цим діяльності відповідно до системи державної підзвітності, особливо щодо державного фінансування і поваги до академічної свободи і прав людини. Однак характер інституційної автономії може відрізнятися в залежності від типу закладу вищої освіти» (стаття 13) (UNESCO, 1997 : 51-52).

- «Автономія є інституційною формою академічної свободи і необхідною передумовою гарантування належного виконання функцій, покладених на викладацьких кадрів і заклади вищої освіти» (стаття 14) (UNESCO, 1997 : 52).

Інституційна автономія, що охоплює автономію викладання і досліджень, а також фінансову, організаційну та кадрову автономію, є необхідною умовою для забезпечення академічної свободи.

У Великій хартії університетів (Magna Charta Universitatum, 1988), до якої долучилися і українські заклади вищої освіти, автономію визнано основоположним принципом для університетів:

- «Університет є самостійною установою усередині суспільств із різною організацією, що є наслідком розходжень у географічній і історичній спадщині. Він створює, вивчає, оцінює і передає культуру за допомогою досліджень і навчання. Для задоволення потреб навколишнього світу його дослідницька і викладацька діяльність повинна бути морально й інтелектуально незалежною від будь-якої політичної й економічної влади» (Magna Charta Universitatum, 1988 : 1).

- «Викладання і дослідницька робота в університетах повинні бути нероздільні для того, щоб навчання в них відповідало потребам, що змінюються, запитам суспільства і досягненням у науковому знанні. Свобода в дослідницькій і викладацькій діяльності є основним принципом університетського життя. Керівні органи й університети, кожний у рамках своєї компетентності, повинні гарантувати дотримання цієї фундаментальної вимоги» (Magna Charta Universitatum, 1988: 1).

Інституційна автономія за визначенням Association of American Universities є «право університету визначати для себе на академічних засадах того, хто може навчати, чому навчати, як навчати та хто може бути допущений до навчання». Ці фундаментальні права засновані на відокремленні університету щодо академічних питань та і врядування від зовнішніх груп, особливо федеральних чи штатних урядів, а також промисловості та інших зацікавлених груп

зовні (Association of American Universities, 2013). Додатково констатується, що «університети займають спеціальну нішу в конституційній традиції» і щодо інституційної автономії «добра довіра стосовно університетів» має «передбачати відсутність доказів протилежного» (Association of American Universities, 2013). Ці судження підкреслюють міцний договір між суспільством і вищою освітою: коледжі та університети здійснюють освіту майбутніх громадян і лідерів, а суспільство надає закладам автономію для виконання цієї місії.

У документі The World Bank (Світового банку) «Constructing Knowledge Societies: New Challenges for Tertiary Education» (Формування суспільства знань. Нові завдання вищої школи) зазначено, що крім забезпечення якості, іншим ключовим елементом успішних перетворень державних закладів вищої освіти є інституційна автономія (The World Bank, 2002). Автономні інституції більш гнучко реагують на стимули до підвищення якості, диверсифікації ресурсів і ефективного використання наявних ресурсів. Університетам має бути надана можливість здійснювати повноцінний контроль за основними чинниками, які впливають на якість і рівень витрат їх власних програм. Автономія включає здатність кожного закладу встановлювати власні правила прийому, визначати число студентів, оцінювати розмір плати за навчання та інших платежів, а також розробляти критерії надання фінансової допомоги студентам з малозабезпечених сімей. Університети також повинні мати право вільно визначати умови зайнятості, такі як прийом на роботу і заробітну плату співробітників, щоб реагувати на новий і мінливий попит на ринку праці. Інститути повинні мати автономну систему управління бюджетом, включаючи можливість перерозподіляти ресурси всередині своєї системи відповідно до самостійно визначених критеріїв. Автономна система управління бюджетом необхідна інституціям для зміцнення слабких академічних підрозділів, забезпечення перехресного субсидування програм, швидкого і гнучкого фінансування нових ініціатив у відповідь на мінливі потреби (The World Bank, 2002 : 89).

Звіт European University Association «University Autonomy in Europe II» запропонував для аналізу моделей реалізації університетської автономії систему показників «The Autonomy Scorecard 2010» (European University Association, 2011). Для побудови використані параметри для виміру чотирьох складових університетської автономії (табл. 1).

Таблиця 1

Складові автономії університетів у країнах Європи

Організаційна автономія	Фінансова автономія	Кадрова автономія	Академічна автономія
Процедура обрання виконавчого керівника	Тривалість і вид державного фінансування	Здатність приймати рішення щодо процедури набору працівників	Можливість визначати загальну кількість студентів
Критерії обрання виконавчого керівника	Можливість утримувати надлишкові кошти	(вищий академічний/старший адміністративний персонал)	Можливість обирати студентів
Звільнення виконавчого керівника	Можливість позичати гроші	Здатність приймати рішення щодо заробітної плати	Можливість впроваджувати програми
Термін повноважень виконавчого керівника	Можливість володіти будівлями	Здатність приймати рішення щодо звільнення	Можливість припиняти програми
Включення до керівних органів зовнішніх членів і процедура їх обрання	Можливість стягувати плату за навчання студентів з країн-членів ЄС	Здатність приймати рішення щодо просування по службі	Можливість обирати мову викладання
Здатність приймати рішення щодо академічних структур	Можливість стягувати плату за навчання студентів з країн-не членів ЄС		Можливість обирати механізми забезпечення якості вищої освіти
Здатність створювати суб'єкти господарської			Можливість розробляти зміст освітніх програм

діяльності			

На основі зазначених у табл. 1 параметрів проаналізуємо рівні реалізації складових університетської автономії у країнах Європи. Відповідно до чого з'ясуємо країни, що мають найвищий рівень університетської автономії у 2017 р. (табл. 2) (University Autonomy in Europe III The Scorecard, 2017).

Таблиця 2

Країни Європи з найвищим рівнем університетської автономії у 2017 р.

Автономія			
Організаційна	Фінансова	Кадрова	Академічна
Велика Британія (100%)	Люксембург (93%)	Естонія (100%)	Естонія (95%)
Данія (94%)	Латвія (93%)	Велика Британія (96%)	Велика Британія (92%)
Фінляндія (91%)	Велика Британія (90%)	Швеція (96%)	Люксембург (92%)
Естонія (82%)	Литва (73%)	Швейцарія (95%)	Ірландія (92%)
Литва (82%)	Нідерланди (78%)	Люксембург (95%)	Фінляндія (88%)

Дані аналізу з табл. 2 для першої п'ятірки країн, які мають найвищий рівень університетської автономії, засвідчують, що університети є найбільш незалежними щодо вирішення питань кадрової автономії, далі академічної, організаційної та фінансової. З аналізованих країн лише Велика Британія має найвищий рівень автономії за всіма її складовими.

Щодо України, то у ст. 1. Закону України «Про вищу освіту» визначено, що «автономія закладу вищої освіти - самостійність, незалежність і відповідальність закладу вищої освіти у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, встановлених цим Законом» (Закон України, 2014). У ст. 3 Закону говориться, що формування і реалізація державної політики у сфері вищої освіти забезпечуються шляхом розвитку автономії закладів вищої освіти та академічної свободи учасників освітнього процесу. Автономія закладу вищої освіти зумовлює необхідність самоорганізації та саморегулювання, що є відкритими до критики, служать громадському інтересові, встановленню істини стосовно викликів, які постають перед державою і суспільством, здійснюються прозоро та публічно (Закон України, 2014).

Висновки

Автономія закладів вищої освіти акцентована у стратегічних позиціях і деклараціях на європейському і загальноосвітньому рівні, що підтверджено відповідними документами.

На основі аналізу параметрів університетської автономії у країнах ЄС визначено країни, які мають найвищий рівень університетської автономії. З аналізованих країн лише Велика Британія має найвищий рівень автономії за всіма її складовими. Результати засвідчують, що університети є найбільш незалежними щодо вирішення питань кадрової, далі академічної, організаційної та фінансової автономії.

Автономізація не має сприйматися як повна незалежність закладів вищої освіти від держави, оскільки, надання фінансової та адміністративної автономії супроводжується підвищенням контролю якості освіти.

Бібліографічні посилання:

- Автономія університетів України: аналіз і план дій* (2011). Отримано з <http://ipd.kpi.ua/documents/athena/%D0%90%D0%B2%D1%82%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%8F%20%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82%D1%96%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%20%D1%96%20%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD%20%D0%B4%D1%96%D0%B9.pdf>
- Вітренко, Ю., Ворона, В., Кірієнко, Д., Ковтунець, В. та ін. (2017). *Економічні відносини у системі вищої освіти: модернізація в умовах інноваційної економіки: монографія*. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України.
- Закон України Про вищу освіту* (2014). № 1556-VII. Отримано з <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/conv/page>.
- Калашнікова, С. (2016) *Розвиток лідерського потенціал у сучасного університету: основи та інструменти : навч. посіб.* Київ. : Пріоритети.
- Луговий, В., Калашнікова, С. та ін. (2014). Автономія та лідерство в європейському просторі вищої освіти. *Вища освіта України*, 1, 14–20.
- Association of American Universities* (2013). Retrieved from <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED555641.pdf>.
- Benneworth, P., H. de Boer (2011). *Engaging in the Modernisation Agenda for European Higher Education*. Brussels: ESMU.
- Estermann, T. & Nokkala, T. (2009). *University Autonomy in Europe: Exploratory study*. European University Association. Retrieved from http://www.rkrs.si/gradiva/dokumenti/EUA_Autonomy_Report_Final.pdf.
- Estermann, T., Nokkala, T., Steinell, M. (2011). *University Autonomy in Europe II The Scorecard*. Retrieved from http://www.eua.be/Libraries/publications/University_Autonomy_in_Europe_II_-_The_Scorecard.pdf?sfvrsn=2.
- European Commission (2006). Delivering on the modernisation agenda for universities: education, research and innovation, COM (2006) 208 final, 10 May 2006. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0208:FIN:en:PDF>.
- European Commission (2007). The European Research Area: New Perspectives, Green Paper, 4 April 2007. Retrieved from https://ec.europa.eu/research/era/pdf/era_gp_final_en.pdf.
- European Commission/EACEA/Eurydice (2018). The European Higher Education Area in 2018: Bologna Process Implementation Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Retrieved from https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/european-higher-education-area-2018-bologna-process-implementation-report_en.
- Graz Declaration – Forward from Berlin: the role of universities* (2008). European University Association (2003). Retrieved from http://www.unizd.hr/Portals/0/bolonjski_proces/pdf/GrazDeclaration.pdf
- Lisbon Declaration – Europe’s Universities beyond 2010: Diversity with a Common Purpose* (2007). European University Association. EUA, Brussels, May 2007. Retrieved from http://www.eua.be/Libraries/quality-assurance/lisbon_declaration.pdf?sfvrsn=0.
- Magna Charta Universitatum (1988)*. Retrieved from <http://www.magna-charta.org/magna-charta-universitatum/the-magna-charta-1/the-magna-charta>.
- Paris communiqué Paris* (2018, May 25th.). Retrieved from http://www.ehea.info/media.ehea.info/file/2018_Paris/77/1/EHEAParis2018_Communique_final_952771.pdf
- Prague Declaration – European Universities: Looking forward with confidence* (2009). European University Association. Retrieved from <https://eua.eu/downloads/publications>

/prague%20declaration%20%20european%20universities%20looking%20forward%20with%20confidence%202009.pdf

- Pruvot, E., & Estermann, T. (2017). *University Autonomy in Europe III The Scorecard 2017 European University Association*. Retrieved from <https://eua.eu/resources/publications/350:university-autonomy%C2%A0in-europe-iii-%C2%A0the-scorecard-2017.html>
- Salamanca Convention. The Bologna Process and the European Higher Education Area* (2001). European University Association. Retrieved from <http://www.ehea.info/cid100310/convention-of-european-higher-education-institutions.html>
- The Declaration on Academic Freedom and Autonomy of Institutions of Higher Education* (Lima, 10 September 1988). Retrieved from <https://www.wusgermany.de/sites/wusgermany.de/files/userfiles/WUS-Internationales/wus-lima-englisch.pdf>
- The Politics of European University Identity. Political and Academic Perspectives* (2006). Bologna: Bolonia University Press, 9.
- UNESCO (1997). Recommendation concerning the Status of Higher-Education Teaching Personnel. Retrieved from http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13144&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html.
- World Bank (2002). *Constructing Knowledge Societies: New Challenges for Tertiary Education* The World Bank. Washington D.C. Retrieved from <http://documents.worldbank.org/curated/en/323021468329427646/Constructing-knowledge-societies-new-challenges-for-tertiary-education>
- World Declaration on Higher Education for the Twenty-first Century: Vision and Action* (Paris, 5 to 9 October 1998). Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000116345>.

References

- Avtonomiya universytetiv Ukrayiny`: analiz i plan dij* (2011). [Autonomy of the universities in Ukraine: analysis and action plan]. Retrieved from <http://ipd.kpi.ua/documents/athena/%D0%90%D0%B2%D1%82%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%8F%20%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82%D1%96%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%20%D1%96%20%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD%20%D0%B4%D1%96%D0%B9.pdf> (In Ukrainian).
- Vitrenko, Yu., Vorona, V., Kiriyyenko, D., Kovtunecz`V. et al. (2017). *Ekonomichni vidnosy`ny` u sy`stemi vy`shhoyi osvity`: modernizaciya v umovax innovacijnoyi ekonomiky`: monografiya* [Economic relations in higher education system: modernization in the innovative economy: monograph]. Ky`yiv: Insty`tut vy`shhoyi osvity` NAPN Ukrayiny` (in Ukrainian).
- Zakon Ukrayiny` Pro vy`shhu osvitu* [Law of Ukraine on higher education] (2014). № 1556-VII. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/conv/page>. (in Ukrainian).
- Kalashnikova, S. (2016). *Rozvy`tok liders`kogo potencialu suchasnogo universytetu: osnovy` ta instrumenty`: Navchal`ny`j posibny`k* [Development of leadership potential of a modern University: foundations and tools]. K. : DP «NVCz «Priory`tety`» (in Ukrainian).
- Lugovy`j, V., Kalashnikova, S. et al. (2014). *Avtonomiya ta liderstvo v yevropejs`komu prostori vy`shhoyi osvity`, Vy`shha osvita Ukrayiny`* [Autonomy and leadership in the European higher education area], 1, 14–20 (in Ukrainian).
- Association of American Universities* (2013). Retrieved from <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED555641.pdf>.
- Benneworth, P., H. de Boer (2011). *Engaging in the Modernisation Agenda for European Higher Education*. Brussels: ESMU.

- Estermann, T. & Nokkala, T. (2009). *University Autonomy in Europe: Exploratory study*. European University Association. Retrieved from http://www.rkrs.si/gradiva/dokumenti/EUA_Autonomy_Report_Final.pdf.
- Estermann, T., Nokkala, T., Steinel, M. (2011). *University Autonomy in Europe II The Scorecard*. Retrieved from http://www.eua.be/Libraries/publications/University_Autonomy_in_Europe_II_-_The_Scorecard.pdf?sfvrsn=2.
- European Commission (2006). Delivering on the modernisation agenda for universities: education, research and innovation, COM (2006) 208 final, 10 May 2006. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0208:FIN:en:PDF>.
- European Commission (2007). The European Research Area: New Perspectives, Green Paper, 4 April 2007. Retrieved from https://ec.europa.eu/research/era/pdf/era_gp_final_en.pdf.
- European Commission/EACEA/Eurydice (2018). The European Higher Education Area in 2018: Bologna Process Implementation Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Retrieved from https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/european-higher-education-area-2018-bologna-process-implementation-report_en.
- Graz Declaration – Forward from Berlin: the role of universities* (2008). European University Association (2003). Retrieved from http://www.unizd.hr/Portals/0/bolonjski_proces/pdf/GrazDeclaration.pdf
- Lisbon Declaration – Europe’s Universities beyond 2010: Diversity with a Common Purpose* (2007). European University Association.EUA, Brussels, May 2007. Retrieved from http://www.eua.be/Libraries/quality-assurance/lisbon_declaration.pdf?sfvrsn=0.
- Magna Charta Universitatum (1988)*. Retrieved from <http://www.magna-charta.org/magna-charta-universitatum/the-magna-charta-1/the-magna-charta>.
- Paris communiqué Paris (2018, May 25th.). Retrieved from http://www.ehea.info/media.ehea.info/file/2018_Paris/77/1/EHEAParis2018_Communique_final_952771.pdf
- Prague Declaration – European Universities: Looking forward with confidence* (2009). European University Association. Retrieved from <https://eua.eu/downloads/publications/prague%20declaration%20%20european%20universities%20looking%20forward%20with%20confidence%202009.pdf>
- Pruvot, E., & Estermann, T. (2017). *University Autonomy in Europe III The Scorecard 2017* European University Association. Retrieved from <https://eua.eu/resources/publications/350:university-autonomy%C2%A0in-europe-iii-%C2%A0the-scorecard-2017.html>
- Salamanca Convention. The Bologna Process and the European Higher Education Area* (2001). European University Association. Retrieved from <http://www.ehea.info/cid100310/convention-of-european-higher-education-institutions.html>
- The Declaration on Academic Freedom and Autonomy of Institutions of Higher Education (Lima, 10 September 1988). Retrieved from <https://www.wusgermany.de/sites/wusgermany.de/files/userfiles/WUS-Internationales/wus-lima-englisch.pdf>
- The Politics of European University Identity. Political and Academic Perspectives* (2006). Bologna: Bolonia University Press, 9.
- UNESCO (1997). Recommendation concerning the Status of Higher-Education Teaching Personnel. Retrived from http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13144&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html.
- World Bank (2002). *Constructing Knowledge Societies: New Challenges for Tertiary Education* The World Bank. Washington D.C. Retrived from <http://documents.worldbank.org/curated/en>

/323021468329427646/Constructing-knowledge-societies-new-challenges-for-tertiary-education

World Declaration on Higher Education for the Twenty-first Century: Vision and Action (Paris, 5 to 9 October 1998). Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000116345>.

Vlasova Inna

Autonomy of higher education institutions: analysis of the key European and International documents

Abstract

Academic freedom, institutional autonomy and respect for the rule of law in relations between public authorities, higher education institutions and students are essential to democratic societies, and can be considered as the fundamental values of the European Higher Education Area. The European Governments have recognized the university autonomy as a precondition for the successful development of higher education. The European Commission notes as a priority the creation of a new framework for universities that are characterized by increased levels of autonomy and accountability. The Council of the European Union confirms this approach and establishes a direct relationship between autonomy and the ability of universities to meet the expectations of society. International experts emphasize the direct link between the institutional capacity of higher education institutions, the ability to identify and develop their own institutional profile and the autonomy of universities.

The necessity and role of autonomy in the sphere of higher education is determined. Autonomy of higher education institutions plays an important role in the strategic positions and declarations at the European and world level. It is confirmed by the relevant documents. The autonomy of universities (institutional) consists of the academic, financial, organizational and personnel autonomy. The level of university autonomy in Ukraine and European countries is analyzed on the basis of its components. Author designates that universities are the most independent in solving issues of personnel, academic, organizational and financial autonomy. Ukraine takes a position almost at the end of the «middle-low» cluster of systems, which testifies to the areas existence in which autonomy is limited.

Key words: autonomy of higher education institutions; academic freedom; organizational, financial, personnel, academic autonomy.

Інформація (довідка) про автора:

Власова Інна

- Кандидат економічних наук, доцент
- Україна
- Інститут вищої освіти НАПН України, докторант
- ORCID: 0000-0003-3532-3136
- E-mail: vlasovainnov@gmail.com

Vlasova Inna

- Candidate of Economic Sciences (Ph. D), Docent
- Ukraine
- Institute of higher education NAPS of Ukraine, Doctoral Candidate